

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ταχ. Δ/ση: Α. Παπανδρέου 37

Τ.Κ. – Πόλη: 15180 - Μαρούσι

Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr

E-mail: press@minedu.gov.gr

Μαρούσι, 26 Αυγούστου 2014

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ανδρέας Λοβέρδος παρέστη στη νεκρώσιμο ακολουθία για τον Ακαδημαϊκό Εμμανουήλ Κριαρά στον Ιερό Ναό της Του Θεού Σοφίας στη Θεσσαλονίκη. Ο Υπουργός Παιδείας εκφώνησε επικήδειο λόγο. Το πλήρες κείμενο είναι το εξής:

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑΣ (1906-2014)

ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΑΝΔΡΟΣ

Σε εποχές που όλα αμφισβητούνται και επιζητούνται, πολλές φορές άναρχα, οι αλλαγές στις βασικές κατευθύνσεις της εκπαίδευσης και της παιδείας, η αναζήτηση των άριστων προτύπων μοιραία μας φέρνει μπροστά σε ανθρώπους σαν τον Εμμανουήλ Κριαρά.

Εμμανουήλ Κριαράς σημαίνει εκατόν οκτώ χρόνια (πάνω από το μισό του ελεύθερου εθνικού βίου!) αφιερωμένα στην έρευνα και την ακαδημαϊκή διδασκαλία, αλλά και στη διάχυσή τους στην ευρύτερη κοινωνία. Ιδού τα τρία καθήκοντα που συναποτελούν το αναζητούμενο πρότυπο του ακαδημαϊκού δασκάλου: το πρώτο καθήκον είναι απέναντι στην επιστήμη (να την προωθήσει με πρωτότυπη έρευνα)· το δεύτερο, απέναντι στο πανεπιστήμιο (να ετοιμάσει ικανούς

ερευνητές και δασκάλους στον κλάδο του, καθώς και τη διαδοχή του) · το τρίτο, απέναντι στην κοινωνία (που συντηρεί τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ιδρύματα) για την ευρύτερη διάχυση του παραγόμενου έργου εκτός των τειχών. Τώρα που, με τον θάνατό του, ολοκληρώθηκε το πρότυπο βίου που φιλοτεχνούσε ως το ύστατο λεπτό του ο Εμμανουήλ Κριαράς, το πλούσιο βιογραφικό του κατεξοχήν προσφέρεται για μια τέτοια ανάγνωση. Ξεχωρίζουν τρεις περίοδοι:

Η Πρώτη Περίοδος της ζωής του (ως το 1950) είναι αφιερωμένη στις σπουδές και στην έρευνα --Αθήνα, Παρίσι (το 1939, και το 1945, επιβαίνων του θρυλικού αγγλικού liberty «Mataroa»), Μόναχο. Ο Κριαράς ζει στην Αθήνα και για είκοσι χρόνια διευθύνει το Μεσαιωνικό Αρχείο της Ακαδημίας Αθηνών. Μια περίοδος με πλούσια σοδειά σε αυτοτελείς μονογραφίες και επιστημονικά άρθρα. --Σήμερα τα Άπαντα Κριαρά (70 μονογραφίες και 1000 άρθρα) έχουν συγκροτηθεί σε ψηφιακό σώμα κειμένων · η δωρεά του προς το έθνος είναι δωρεάν προσβάσιμη δια της ψηφιακής «Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα» του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας. Και χρησιμοποιείται ευρύτατα.

Όταν εξαντλούνται τα όρια των ακαδημαϊκών του φιλοδοξιών στην Αθήνα, ο Κριαράς αντιδρά μεταφέροντας τη δραστηριότητά του από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη --και επιταχύνοντας ταυτόχρονα τους ρυθμούς παραγωγής επιστημονικού έργου.

Η Δεύτερη Περίοδος της ζωής του, η εικοσιπενταετία 1950-1974, είναι αφιερωμένη προπάντων στην πανεπιστημιακή διδασκαλία. Πρώτος εκλεγμένος Καθηγητής της Μεσαιωνικής Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, βγάζει τους εκατοντάδες φοιτητών, τους χτεσινούς και σημερινούς μάχιμους εκπαιδευτικούς, αλλά και τους διαδόχους του, που διαπρέπουν στην πανεπιστημιακή έρευνα και διδασκαλία. Γιατί ο Κριαράς --δεκαετίες προτού θεσμοθετηθούν οι μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα μα-- εφήρμοζε τη δική του μέθοδο τριπλής διδασκαλίας: στο αμφιθέατρο για όλους, στο κλειστό φροντιστήριο για λιγότερους, καθώς και στον ακόμη πιο κλειστό κύκλο, που συνερχόταν στο σπίτι του --για ακόμη λιγότερους. Στον τρίτο αυτόν κύκλο, τον «Ευστάθιο», από το όνομα του βυζαντινού λογίου μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ευσταθίου, επίλεκτοι φοιτητές και νέοι ερευνητές διάβαζαν και ερμήνευαν βυζαντινά κείμενα. Έτσι μπήκαν οι βάσεις και για το «Λεξικογραφικό Εργαστήριο», που ίδρυσε ο Κριαράς--εντελώς εξειδικευμένο, και μοναδικό σε όλο τον κόσμο για τη μεσαιωνική γραμματεία. Από το 1956 ως το 1997 εδώ παρήχθη το έργο της ζωής του: το *Λεξικό της Ελληνικής Μεσαιωνικής-Δημώδους Γραμματείας 1100-1669* (το αποκαλούμενο «Λεξικό Κριαρά»), προχώρησε ως τον 14ο τόμο και κληροδοτήθηκε, Αρχείο και Βιβλιοθήκη, στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, όπου συνεχίζεται υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Γιάννη Καζάζη. Ύστερα από επτά επιπλέον τόμους που εξέδωσε το ΚΕΓ ως σήμερα --ο πιο πρόσφατος παραδόθηκε επισήμως στον Κριαρά στο σπίτι του την 1η Ιουλίου 2014--, μπορούμε να προσβλέπουμε στην ολοκλήρωσή του. Η περαίωση του καταστατικού αυτού έργου των γραμμάτων, αποτελεί πάγια δέσμευση της ελληνικής πολιτείας. Ήδη το σύνολο των τόμων του Λεξικού έχει μπει διαδικτυακά στο κυκλοφοριακό σύστημα της διεθνούς έρευνας, αλλά και της ελληνικής Εκπαίδευσης --όπως ήταν η διακαής επιθυμία του Κριαρά.

Η ακμαία αυτή εικοσιπενταετία του Κριαρά ανακόπη με την απόλυσή του από τη Χούντα, το 1968. Πώς αντέδρασε ο Κριαράς; Μεταφέροντας τη δραστηριότητά του από το Πανεπιστήμιο στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών και επιταχύνοντας άλλο τόσο τους ρυθμούς σύνταξης του Λεξικού.

Η Τρίτη Περίοδος της ζωής του (1974-2014), σαράντα ολόκληρα χρόνια, είναι αφιερωμένη στην κοινωνική διάχυση του έργου του. Βρισκόμαστε στη Μεταπολίτευση, που κλείνει επισήμως το ζήτημα της λεγόμενης «διγλωσσίας». Η μακρά όμως διάρκεια των εμφυλιοπολεμικών σχέσεων μεταξύ Καθαρεύουσας και Δημοτικής είχε δημιουργήσει ένα καθεστώς καλλιεργούμενης αγγλωσσίας. Για να δικαιωθεί η ομόφωνη πολιτική επιλογή της εποχής και να μπορέσει η τότε «Δημοτική» να καταστεί η επιθυμητή «Νεοελληνική γλώσσα», έπρεπε να επιλυθούν ικανοποιητικά τα προβλήματα της συστημικής συνοχής και συνέπειας, που δημιουργούσε η δανειοδότηση της γλώσσας από τις γεμάτες βιβλιοθήκες της επιστήμης —σε μια εποχή ραγδαίας επέκτασης των επιστημών και της τεχνολογίας. Και ήταν μεγάλη η πίεση που ασκούνταν στα τοιχώματα της γλώσσας. Πώς αντέδρασε ο Κριαράς στο κάλεσμα των καιρών; Με το ίδιο νεανικό σφρίγος με το οποίο αντιμετώπιζε και την άλλη μεγάλη πρόκληση της ζωής του, το γήρας. Εβδομηκοντούτης τώρα και χωρίς να παραμελεί στο παραμικρό τη Λεξικογραφική του δουλειά, ξαναστρατεύτηκε. Δουλεύοντας σε Επιτροπές, με ομιλίες, και με ραδιοφωνικές εκπομπές, δίδασκε τη σωστή και καλαίσθητη γλωσσική χρήση. Θυμίζω, μόνον τη μεταγραφή των νομικών κωδίκων και του συντάγματος και τη σειρά δημοσιευμάτων του που κυκλοφόρησαν τότε. Η επαφή με τους νέους που του έλειπε αναπληρώθηκε με το παραπάνω, όταν νέοι, ώριμοι και παλαίμαχοι εκπαιδευτικοί, και οι σύλλογοι φιλολόγων (όπως ο «Φιλολόγος») έσπευσαν να στρατευτούν μαζί του. —Το φως στο διαμέρισμα του Κριαρά έσβηνε μόνο τις πρώτες πρωινές ώρες.

Την Αυτοβιογραφία του ο Εμμανουήλ Κριαράς δεν την τιτλοφόρησε τυχαία «Μακράς Ζωής Αγωνίσματα». Η αγωνιστικότητα υπήρξε η κύρια συνδετική ύλη της μακράς ζωής του: ο Κριαράς υπήρξε πάνω απ' όλα μαχητής --ακέραιος και ασυμβίβαστος σε θέματα επιστήμης, εκπαίδευσης και πολιτικής. Αλλά η αγωνιστικότητα είναι το κόκκινο νήμα που διαπερνά και ολόκληρη την ιστορική πορεία του ελληνισμού: είναι ο πυρήνας της ελληνικότητας --από τους ήρωες της ομηρικής Ιλιάδας και της Οδύσσειας (που εκπαίδευσαν την Ελλάδα όλη) ως τον στρατηγό Μακρυγιάννη του Αγώνα. Χάρης, άλλωστε, στην πατρογονική του αυτή αρετή, ο λαός μας έχει και σήμερα ελπίδα. Γενιές εμπνεύστηκαν και θα εμπνέονται από το πρότυπο του Κριαρά, πρότυπο δασκάλου και πολίτη, που τον αποχαιρετούμε σήμερα με μεγάλη συγκίνηση —σε μια στιγμή που τη φωνή του όλοι την χρειαζόμαστε τόσο πολύ.

Εμμανουήλ Κριαρά όλες οι Ελληνίδες, όλοι οι Έλληνες σου οφείλουμε ευγνωμοσύνη».